

Barns seksualitet

Hvilken forståelse har barnehagelæreren om barns seksuelle undring, og hvilke erfaringer har de med å møte barns utforskning av egen seksualitet?

Ina Aarstein Ellingsen

[kandidatnummer: 13]

Bacheloroppgave

[BHBAC3990]

Trondheim, april 2024

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

1.0 Innledning	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Problemstilling	2
1.3 Oppgavens struktur	3
2.0 Teori	3
2.1 Hva er seksualitet?	4
2.2 Seksualitetens historie	4
2.3 Barns undring	5
2.4 Barns seksuelle utvikling og utforskning	6
2.5 Barns seksuelle uttrykk	7
2.6 Barns seskuelle leker	7
2.7 Personalets holdninger til barns seksualitet	8
3.0 Metode	10
3.1 Søkeprosessen	10
3.2 Valg av metode	11
3.3 Utforming av intervjuguide	12
3.4 Valg av informanter	13
3.5 Gjennomføring av intervju	14
3.6 Metodekritikk	15
3.7 Ethiske retningslinjer	16
3.8 Analyse av datamateriell	17
4.0 Presentasjon av funn og drøfting	17
4.1 Pedagogens forståelse av barns seksualitet	18
4.2 Pedagoens møte med barns utforskning av egen seksualitet	22
4.3 Utfordringer med å arbeide med seksualitet	25
5.0 Avslutning	27
6.0 Litteraturliste	29
7.0 Vedlegg	31
7.1 Intervjuguide	31
7.2 Samtykkeskjema	32
7.3 Kvittering fra SIKT	35

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Da jeg skulle bestemme meg for et tema å skrive bacheloroppgaven om, ønsket jeg å skrive om noe innen barn og seksualitet. Jeg har før jeg startet på barnehagelærerutdanningen hatt en del erfaringer med barn gjennom jobb i både barneskole, ungdomsskole og barnehage. I tillegg til det har jeg under utdanningsforløpet mitt fått et barn. Det å ha fått barn har medført at jeg har fått mer lyst på kunnskap som jeg føler jeg har hatt mangel på. I arbeidslivet og i praksis under utdanningen har jeg sett lite arbeid med barns seksualitet derfor vil jeg undersøke hvordan barnehagene legger til rette for barns undring omkring egen seksualitet og hvordan de arbeider med å møte barns seksualitet. Jeg syntes det er et spennende og viktig tema som har fått alt for lite plass i utdanningsforløpet mitt. I tillegg til min interesse for feltet har jeg i hovedsak valgt temaet for å øke min egen kunnskap og for å gjøre meg mer reflektert. Et slikt forskningsprosjekt vil øke min kunnskap og muligens også minske terskelen for å snakke om seksualitet og kropp med barna.

1.2 Problemstilling

Kropp og seksualitet er et tema som er viktig og aktuelle i samfunnet og i barnehagen. Barna blir gjennom sosiale medier og ulike informasjonskanaler eksponert for dette. Det er svært viktig at voksne i barnehagen kan møte barna i deres utforsking og undring rundt egen seksualitet på en god nok måte. Pedagogens kompetanse i møte med barns seksualitet er meget sentral for yrkesutøvelsen. Skarpsno (2013) peker på at vi snakker alt for lite om barns seksualitet, og at det ofte kan virke tilfeldig hvilke holdninger personalet har og på hvilken måte de handler og reagere på (Skarpsno, 2013, s.5). Vi vet at dette er et viktig tema, men kunnskapen er minimal og mangelen på kompetanse rundt hvordan man skal jobbe med dette i barnehagen fører til at personalet reagerer og handler ut fra hvilke erfaringer og holdninger de sel har (Skarpsno, 2013, s.5). Ved å jobbe med den valgte problemstillingen min vil jeg kunne gjøre meg bedre rustet i møte med barns utforsking av egen seksualitet. I tillegg vil jeg også kunne spre min kunnskap gjennom jobben som barnehagelærer eller pedagogisk leder

ved en avdeling. På bakgrunn av dette vil jeg se nærmere på hvordan pedagogen møter barns utforsking av egen seksualitet og problemstillingen min lyder som følger:

Hvilken forståelse har barnehagelæreren om barns seksuelle undring, og hvilke erfaringer har de med å møte barns utforsking av egen seksualitet?

1.3 Oppgavens struktur

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i fem kapitler. Første kapitlet er innledningen, hvor jeg presenterer hvorfor jeg har valgt temaet, problemstillingen og oppgavens struktur. Kapittel to inneholder teoriutvalget, hvor du vil bli presentert for teorien jeg har brukt i drøftingskapitlet. I kapittel fire vil jeg presentere analysen, funnene jeg har gjort og drøftingsdel i lys av relevant teori. Avslutningsvis kommer kapittel 5, hvor jeg oppsummerer funnene jeg har gjort og kommer frem til en konklusjon.

2. Teori

Seksualiteten vår er medfødt og helt naturlig, likevel kan det være utfordrende å møte barns seksualitet. I teorikapitlet vil jeg se på hva seksualitet er, dens historie, barns seksuelle uttrykk og utvikling, og barns seksuelle leker. Jeg skal trekke frem viktigheten av gode holdninger i personalgruppen og hvordan man på best mulig måte kan møte barns seksuelle undring og utforsking av seksuelle leker. I søkeprosessen av relevant teori har jeg skaffet inspirasjon og kunnskap gjennom andre forskningsoppgaver. I utdanningen har jeg også deltatt på undervisning om tema, seminarer og kurs etter skoletid. Slik har jeg fått en oversikt over bøker og forskningsartikler som er relevante for tema. Jeg vil ta utgangspunkt i teori fra Wiede Aasland (2020), Friis (2019), Hegge (2018) og Skarpsno (2013).

2.1 Hva er seksualitet?

I 1974 definerte verdens helseorganisasjon (WHO) seksualitet slik:

«Seksualitet er en integrert del av ethvert menneskes personlighet, noe som ikke kan skilles fra andre sider av livet. Seksualitet er ikke det samme som sex eller evnen til å få orgasme, seksualitet er mye mer. Den finnes i energien som driver oss mot å søke kjærlighet, varme og nærhet. Seksualitet uttrykkes i hva vi føler, hvordan vi beveger oss og hvordan vi berører og berøres av andre. Seksualitet påvirker våre tanker, følelser, handlinger og vårt samspill med andre mennesker» (WHO, 1974 i Hegge, 2018, s.38).

Hegge (2018) viser til at definisjonen fra verdens helseorganisasjon er gammel. Likevel viser den hvor omfattende og kompleks seksualiteten er. Seksualiteten er en del av personligheten vår. Den er naturlig og medfødt, den er noe vi *er* og ikke *har*. Vi kan velge hvordan vi ønsker å uttrykke vår seksualitet, noe som kan gjøres på utallige måter.

2.2 Seksualitetens historie

Seksualitetens historie stammer fra de egyptiske og sumeriske kulturene og går tilbake 3-4000 år f.Kr. De dyrket erotikk og fruktbarhet, og var opptatte av å onanere både alene og sammen for å styrke mannens evne til å få ereksjon. Den seksuelle kulturen ble endret da den filosofiske analysen av Aurelius Augustinus kom. Like før 1300-tallet kom det en intoleranse som endret seg til at seksualiteten skulle omhandle reproduksjon, og hvor bare religion kunne styre den seksuelle lidenskapen. Synet på seksualiteten førte til at alle seksuelle aktiviteter som ikke førte til reproduksjon ble sett på som synd. Dette synet utviklet seg frem til 1400-tallet, hvor også nakenhet ble tabubelagt. Berøring av kjønnsorganer var forbudt og ikke skulle man vise de frem (Skarpsno, 2013, s.15-16).

Onani var et ord som ikke eksisterte på tidlig 1700-tallet, da teologen Balthasar Brekker fortalte om farene rundt onani. Onani kunne gi mageproblemer, kvalme, hodepine, nedsatt syn

og man kunne bli blodfattig (Graugaard 2001, i Aasland, 2015, s.57). Lege Samuel Tissot (1728-1797) beskrev onanien som en alvorlig fysisk og psykisk sykdom. Den franske filosofen Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) støttet Tissots syn på onanien og dens skadevirkninger. Han mente at for å hindre barn fra masturbasjon var det viktig at de ble oppdratt rett (Skarpsno, 2013, s.16). Av denne tankegangen kom det en rekke matvarer som skulle sette ned lysten og stoppe den onde onanien. Blant annet Kneippbrød og Kellogg Corn Flakes ble produsert som en metode for å hindre onanien.

2.3 Barns undring

I barnehagen opplever man mye av barns spontane undring, og det er ikke alltid man har svaret på hva barnet spør om. Derimot kan det hende at ikke alltid barnehagelæreren trenger å ha et svar i møte med barns undring. Fenomenet undring innebærer en undringssprosess hvor barnet ikke nødvendigvis er ute etter å få svar, men å utforske tankene. Undring blir definert på ulike måter og innebærer ulike forståelser av hva undring er eller kan være. Ifølge Amundsen (2013) er undring et spekter der man lurer på noe (Amundsen, 2013, s. 13). Hun viser til mange ulike definisjoner av undring, hvor hun trekker frem ord som nysgjerrighet, forundring og forbauselse. Fuller (2006) viser til et skille mellom undring og nysgjerrighet. Han sier at vi assosierer nysgjerrighet med aktive forsøk for å forstå, mens i motsetning er undring en emosjon som er passiv (Amundsen, 2013, s.14). Undringen som emosjon leder ikke nødvendigvis til aktiv utforsking, men mer kognitiv refleksjon. Amundsen beskriver undringen som en emosjonell erfaring med en følelse av beundring over noe fremmed eller uvanlig. Undringen kan ses på som en forvirret nysgjerrighet (Amundsen, 2013, s.13). Broström og Frøkjær (2020) sine definisjoner på undring viser til at undring er en følelse som knytter barnet til verden rundt og seg selv. Det kan også ses på som en følelsemessig kvalitet hvor barnet kan trekke egne erfaringer til det aktuelle naturfenomenet. De mener også at undring kan føre til læring (Broström og Frøkjær, 2020, s.51).

Barns seksuelle undring kan ses på i sammenheng med Amundsens (2013) og Broström og Frøkjær (2020) sine definisjoner. Den seksuelle undringen er preget av nysgjerrighet og beundring over noe fremmed og spennende. Den kan forstås som en kognitiv refleksjon, men også en aktiv utforsking for eksempel av egne og andres kjønnsorganer. Den seksuelle undringen fører til utforsking hvor barnet nødvendigvis ikke søker etter svar, men lærdom

gjennom å trekke egne erfaringer mot det aktuelle fenomenet. Barns seksuelle undring kommer ofte til uttrykk gjennom leken som er drevet av nysgjerrighet, forundring, indre motivasjon og kjennetegnes som lystbetont (Skarpsno, 2013, s.43). Oppgaven til barnehagelæreren blir å legge til rette for og ta barns undring på alvor, også den seksuelle undringen.

2.4 Barns seksuelle utvikling og utforskning

Hegge (2018) peker på at seksualiteten vår starter i det egget er befruktet og kjønnen vårt er bestemt. Vi er seksuelle helt fra unnfangelsen og har seksualiteten med oss hele livet. Hegge (2018) beskriver seksualiteten i utviklingen som den nærheten og relasjonen barna har med foreldre. Den tryggheten og tilknytningen som etableres er selve seksualiteten i utvikling (Hegge, 2018, s.65). Barna lærer at det får sine behov dekt og blir hørt av sine omsorgspersoner. Det lærer også å nyte med kroppen i tilknytning til et annet menneske. Barna nyter berøringen fra den voksne og får en bekreftelse på at berøring er godt. I tillegg gir det barna en annerkjennelse av sin egen kropp. Vi er født med den seksuelle opphisselsen og kjenner den som en god følelse i underlivet (Skarpsno, 2013, s.29). Barna oppdager og utforsker sine kjønnsorganer. Hvis barna blir møtt med en aksept rundt at utforskningen er noe de får lov til, og de opplever følelsen av og bli elsket og få omsorg vil de utvikle god selvtillit og et godt kroppslig selvbilde (Aasland, 2015, s.19).

Barns kjønnsorganer er lik voksnes kjønnsorgan og fungerer likt. Barn kan også bli seksuelt opphisset og få orgasme (Skarpsno, 2013, s.30). Hos spedbarn har det blitt observert spontan ereksjon hos gutter og fuktighet i skjeden hos jenter. Helt fra vi er nyfødte skjer den seksuelle opphisselsen ved berøring av kjønnsorganene. Hos spedbarn fremkaller ikke de selv en ereksjon eller lubrikasjon med vilje, men ved en tilfeldighet berøre sine egne kjønnsorganer og oppleve det som godt. Mange vil forsøke å gjenskape denne følelsen (Hegge, 2018, s.67). I følge Langfeldt (2000) vil barnet fra 4-6 månedersalderen bli bedre til å finne frem til og bruke sine muskler hensiktsmessig og finner etter hvert frem til sine kjønnsorganer og stimulerer dem (Skarpsno, 2013, s.30). Fra 2-3 årsalderen er barnet mer direkte i sin utforskning og stimulering av eget kjønnsorgan, og mange stimulerer seg til orgasme. Barna blir også mer sosiale og nysgjerrig, de eksperimenterer, prater, viser, leker og utforsker

hverandres kropp. Dette er en viktig del av barns seksuelle utvikling og en viktig del av utviklingen mot en velfungerende voksen seksualitet (Hegge, 2018, s.67).

Ifølge Skarpsno (2013) bruker mange begrepet seksualitet på samme måte for voksen og barn. Hun påpeker at her er det forskjeller og at barns seksuelle aktivitet er lek og utforskning (Skarpsno, 2013, s.31). Det er en naturlig og viktig del av barns utvikling at de er nysgjerrige og utforsker. Barn tester ut og undersøker, og dermed finner de ut av seg selv og verden omkring dem. Dette resulterer også i at de utforsker sin egen og andres kropp.

2.5 Barns seksuelle uttrykk

Når vi snakker om barns seksuelle uttrykk kan det brukes som en fellesbetegnelse på en rekke seksuelle praksiser. De ulike begrepene vi møter er barns seksuelle lek, -aktivitet, -forståelse, -praksis osv. (Kimerud, 2011, s.174). En måte å forstå disse begrepene på er at de inkluderer barns seksuelle lek, egen genital kroppsforskning og utforskning sammen med andre barn, og kropps -og verbal kommunikasjon rettet mot andre barn eller voksne. Aasland (2015) viser til at barn som utvikler et godt og trygt forhold til egen kropp og den funksjoner, slik at de kan akseptere eget og andres følelsesliv har god mulighet til å bli dyktige til å leve sitt liv (Aasland, 2015, s.21). Barna er nysgjerrige på seg selv og andre, og de tester ut hva som oppleves som spennende og som godt. Igjennom leken får barna erfaringer med hvordan de selv kan påvirke og hva de påvirkes av (Aasland, 2015).

2.6 Barns seksuelle leker

Barn har alltid lekt og utforsket seg selv og hverandre gjennom lek (Friis, 2019, s.40). De vanligste seksuelle lekene er de såkalte doktorlekene hvor barna utforsker egen og hverandres kropp. Da kan de i denne typen lek utforske kroppens kroker og kroker, og putte ting inn i for eksempel rumpa eller skjeden. (Friis, 2019) påpeker at barn alltid har utforsket egen kropp og andres gjennom lek. De tar på seg selv når de er små og kjenner på en god følelse. Etter hvert vil de ta på hverandre og utforske hverandres likheter og ulikheter gjennom ulike leker. Det finnes mange varianter av barns seksuelle leker, for eksempel doktorlek, mor og far-lek, «rumpelek» og «tiss mot tiss lek» (Aasland, 2015). Barna erfarer at slike typer leker gir positive følelser som glede og spenning og at det gjenspeiles hos hverandre. Dette gjør at

barna opplever en følelse av normalitet. For at barna skal få kjenne på den gode følelsen er det viktig at barns seksuelle lek blir møtt med aksept og forståelse. (Friis, 2019) viser til at personalet i barnehagen må være varsom med å overvåke barns seksuelle leker og heller gi barna litt privatliv til å leke denne typen lek. De som arbeider i barnehage, bør ha kjennskap til barns rettigheter. I FN's barnekonvensjon punkt 16 sier at «1. Ingen barn skal utsettes for vilkårlige eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller for ulovlig angrep mot sin ære eller sitt omdømme» (Skarpsno, 2013, s.64). Langfeldt (2000) påpeker at disse lekene er viktige i utviklingen av barns seksualitet. De får øvelse i å sette grenser for seg selv og også respektere andres grenser noe som er viktig for barna og som legger grunnlaget for å forhindre for tidlig seksuell debut og uønskete seksuelle tilnærmelser og erfaringer i puberteten og voksen alder (Friis, 2019, s.40).

Vildalen (2014) viser til at barns seksuelle leker kan være med på å avskrekke nakenhet og nærhet, noe som er viktig for utvikling og relasjoner til andre mennesker. For at barna skal oppnå dette er det viktig at leken ikke stoppes av voksne. De seksuelle lekene barna leker kan ikke lekes overalt og til enhver tid og den må på lik linje med alle typer lek justeres ut fra hvilken kontekst den befinner seg i. (Friis, 2019) mener at om et barn for eksempel viser frem tissen sin i en situasjon som er upassende må den voksne si ifra på en måte som er respektfull og som ikke skremmer eller sårer barnet. Slik kan vi hjelpe barn til ikke å kompromittere seg uten å gi dem skamfølelse. (Hegge, 2018) Voksne kan normalisere barns seksuelle leker gjennom å stille barna spørsmål om hva de leker og hvordan de oppfatter det, hvordan det føles og om de synes leken er god. Dersom noen barn gir uttrykk for at leken ikke føles god kan en voksen veilede barna i leken slik at barnet føler seg trygg og vel i leken (Hegge, 2018).

2.7 Personalets holdninger til barns seksualitet

I følge Friis (2019) er barn som har fått gode kunnskaper og begreper om kropp og seksualitet i barneårene blir mer robuste til å sette egne grenser fordi de er kjent med sin egen seksualitet og egne grenser. Aasland (2015) påpeker at måten voksne møter barn på setter varige spor. Hun sier at seksualiteten har stor betydning for hvilket forhold man har til seg selv og andre. I følge Friis (2019) er mange barnehageansatte, studenter og foreldre usikre på hvordan de skal møte barns seksualitet og seksuelle leker. Hun sier at usikkerheten ofte fører til at reaksjonene på barns seksuelle leker blir private i barnehagesammenheng, og at hver enkelt møter barna ut fra egne normer og holdninger til kropp og seksualitet. Skarpsno (2013) peker på at i samtaler

med barn om seksualitet konfronteres vi med våre egne opplevelser og følelser i forhold til temaet. Dermed er det viktig at hver enkelt voksen reflekterer over eget syn, holdninger, følelser og erfaringer rundt barns seksualitet. Skyld og skam kan være en av dem. Skarpsno (2013) peker også på at måten vi er preget av samfunnet og vår forståelse for seksualitet kan spille en stor rolle for våre reaksjoner overfor barna. Personalet i barnehagen vil reagere ulikt i møte med barns utforskning av egen seksualitet. Noen ganger kan møtene være preget av sinne og å gi barna beskjed om at ulike handlinger når det kommer til den seksuelle utforskningen er forbudt. Mange voksne mener at barns seksuelle leker ikke har noe i barnehagen å gjøre (Aasland, 2020, s.73). Friis (2019) viser til at i tilfeller hvor personalet i barnehagen reagerer ut fra egne holdninger, gjenspeiler en mangel på kunnskap om hvordan de skal akseptere og forholde seg til for eksempel barns seksuelle lek. Hun påpeker at temaet barns seksualitet ikke kommer på dagsordenen i barnehagen før det har blitt et problem, for eksempel at et barn onanerer for ofte og at det går ut over dets mulighet for lek. Friis (2019) referer til en masteroppgave som viser at personalet overser, stopper eller avleder den seksuelle leken barna leker (Romtveit, 2016 i Friis, 2019). Friis mener at hvis personalet er usikre, kan barna også bli usikre. Og da blir kunnskapen om kropp og seksuelle følelser overlatt til seg selv (Friis, 2019, s.37).

Aasland (2015) mener at barnehagelærer bør ha en nokså god kunnskap og kompetanse når man skal snakke med barn om seksualitet. Hun mener at seksualitet er et sårt tema i barnehagen og utfordrende for mange å vite hvordan de skal snakke om det og derfor lar de vær. En forutsetning for å kunne snakke med barna om kjønnsorganer, seksualitet, onani, seksuelle leker og orgasmer er at den voksne har et godt forhold til sin egen kropp. Kunnskap er med på å gjøre at man føler seg tryggere i situasjoner hvor barn uttrykker seg seksuelt og man blir mer mottakelig for barns undring og spørsmål rundt seksualitet. Slik legger man trygge rammer rundt samtalen, slik at undringen blir møtt med respekt. Når barn anser de voksne som trygg og positiv til seksualitet og kropp, er det større sannsynlighet for at barnet vil åpne seg om temaet til den voksne. Holdningene voksne har i situasjoner med barna kan gi ulike utfall hos barn. Noen kan oppleve å bli flau og skamfull, mens andre vil bli kunnskapsrike, stolt og glad (Aasland, 2020, s.74-77).

Taus kunnskap er et kjent begrep i barnehageverdenen. Den tause kunnskapen kan defineres som en innforstått praktisk kompetanse hos personalet som beror seg på verdier, holdninger og kunnskaper (Skarpsno, 2013, s.26). Denne typen kunnskap kommer ikke frem skriftlig, men den sitter i bevisstheten og kroppen til personalet i barnehagen. Dette kan for eksempel være rutiner eller handlinger som voksne gjør automatisk uten å reflektere rundt hvorfor vi gjør det (Barn- og familiedepartementet, 1995, s.42, referert i Skarpsno, 2013, s.26). Skarpsno (2013) påpeker at ved å sette ord på den tause kunnskapen, spesielt når det kommer til barns seksualitet er det viktig og kan være med på å gjøre oss kjent med hva som preger våre handlinger. Å reflektere rundt egen handling går ut på å tenke tilbake på det vi har gjort for å se om den kunnskapen vi hadde i forkant av handlingen var med på å påvirke resultatet (Skarpsno, 2013, s.26).

3.0 Metode

Jeg skal i dette kapittelet belyse prosessen min med innhenting av materiell fra søkeprosess til ferdig resultat. Jeg vil begrunne og reflektere over mine valg gjennom teoretiske perspektiver, og begrunne valg av forskningsmetode for å belyse problemstillingen. Videre skal jeg vise til hvordan jeg arbeidet med metoden og deretter en analyse av innhentet materiell. En metode er et redskap i møte med noe vi vil undersøke. Den hjelper oss å innhente data, som er den informasjonen vi trenger til undersøkelsen (Dalland, 2017, s.52). Dalland (2017) viser til et sitat av sosiolog Vilhelm Aubert: «En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet hører med i arsenalet av metoder» (Dalland, 2017, s.50). Ut fra dette sitatet kan man si at metode er en måte å hente inn informasjon på, og i dette tilfellet en måte å undersøke teori og tilegne seg ny kunnskap.

3.1 Søkeprosess

I starten av søkeprosessen måtte jeg finne ut av hva jeg ønsket å ta med i oppgaven og komme frem til en problemstilling. Jeg undersøkte i biblioteket og Oria, og brukte søkeord som passet til problemstillingen, som for eksempel: «barns seksualitet», «barns seksuelle undring» og «møte med barns utforskning av egen seksualitet» osv. Da fant jeg flere bacheloroppgaver,

forfattere, artikler og rapporter. Det som dukket opp i mine søk var navnene «Pia Friis», «Margrete Wiede Aasland», «Thore Langfeldt» osv. Dette er nok fordi barns seksualitet er et fagfelt som ikke er forsket så mye på derfor vil de samme forfatterne dukke opp (Skarpsno, 2013). Ut ifra den lille erfaringen jeg har, og hvor lite arbeid med barns seksualitet jeg har observert i barnehagen ble valget om å intervju barnehagelærere forsterket. Jeg har valgt å støtte oppgaven min med kvalitativ metode.

For å kunne gjennomføre intervjuer har jeg sendt inn en søknad om meldeskjema til SIKT. Meldeskjemaet går ut på å legge frem forskningsprosjektet, samt hvordan metode som skal anvendes og hvordan man skal behandle personopplysninger av de registrerte utvalgene. I søknaden må det spesieres hvem som skal intervjues, alder, hvilken studieinstitusjon forskningsprosjektet, formålet med studien og retten til å trekke tilbake samtykke og andre rettigheter.

3.2 Valg av metode

I oppgaven min har jeg valgt å bruke intervju som metode. Jeg følte at det var intervju som passet best som metode for min oppgave fordi det ble mest beleilig i belysningen av problemstillingen. Innhentingen av denne type datamateriale kalles kvalitativ metode. Kvale og Brinkmann (2019, s.42) presenterer et kvalitativt intervju som noe som minner om en helt vanlig samtale bare at den er preget av intervju som metode. Dette forespeiler at intervjueren stiller spørsmål som får rede på informantens dagligliv og hens syn på temaet. Dalland (2017) peker på at styrken i det kvalitative intervjuet er presisjonen i beskrivelsene og fortolkningen av hva innholdet betyr (Dalland, 2017, s.68). Det kvalitative intervjuet prøver å forstå verden gjennom intervjupersonens side. Dette oppnår man i en samtale mellom to personer som forenes rundt samme tema. Målet i et slikt intervju er å få rede på og utveksle synspunkter, men også å skape mening og forståelse som igjen fører til kunnskap (Dalland, 2022, s.68). Intervjuet får også frem vår forståelse og handlinger rundt tema. Ut ifra dette har jeg valgt at det kvalitative intervjuet ble det beste for min bacheloroppgave fordi problemstillingen min retter fokus på hvordan barnehagelæreren ser på barns seksuelle undring og utforsking av egen seksualitet.

3.3 Utforming av intervjuguide

En intervjuguide er ifølge Dalland (2022) det redskapet som skal lede deg gjennom intervjuet. Å skape kunnskap gjennom intervjuprosessen er noe som skjer gjennom samtaleformen og som kjennetegner det kvalitative intervjuet (Dalland, 2022, s.83). Intervjuguiden består av en rekke spørsmål som skal stille for å belyse og få svar på selve problemstillingen. Han peker på at i et intervju er det viktig å ikke bare følge en liste av spørsmål, men evne å frigjøre seg fra listen og skape nye spørsmål underveis. Spørsmålene utvikles i samtalen og oppfølgingsspørsmål blir stilt som følger av de svarene intervjupersonen gir. En intervjuguide skal helst brukes som et hjelpemiddel for å huske på temaene som skal tas opp, og det er lurt å bruke spørsmålene så fritt som mulig (Dalland, 2022, s.83).

I utformingen av intervjuguiden noterte jeg spørsmål som jeg lurte på innen barns undring, seksualitet og utforskning, hvordan de ansatte legger til rette for utforskning av egen seksualitet, hvordan de møter barna og hvilke holdninger og erfaringer de har med å jobbe med tema barns seksualitet i barnehagen. Etter min første veiledningstime ble jeg observant på at noen av mine spørsmål var ledende. Jeg endret disse slik at jeg fikk mest mulige åpne svar og muligheten til å få høre ærlige svar fra informantene. Noen av spørsmålene hadde et naturlig behov for et eller flere oppfølgingsspørsmål, så jeg la til spørsmål til hovedspørsmålet som åpnet horisonten. Ønsket med oppfølgingsspørsmålene var å gi informanten muligheten til å reflektere over egen praksis, holdninger og erfaringer. Ifølge Thagaard (2013) sin definisjon av begrepet oppfølgingsspørsmål er det spørsmål man stiller som undersøker mer i dybden på temaet (Thagaard, 2013, s.101-102). Det er en type spørsmål man stiller som gir informanten mulighet for å reflektere og utdype sine tidligere svar. Thagaard (2013) viser til fire ulike typer oppfølgingsspørsmål. Den første typen blir ikke sett på som et spørsmål, men mer som en etterspørsel av mer informasjon fra informanten, for eksempel ved å spørre om informanten kan si noe mer om det hen allerede har sagt. Den andre typen støtter seg på følelsene og reaksjonene til informanten. Denne typen spørsmål begrunner seg på informantens opplevde situasjoner, følelser og handlinger. Den tredje typen

oppfølgingsspørsmål er hvor intervjueren analyserer svaret til informanten, for å påvirke til utdyping av svar. Den siste og fjerde typen oppfølgingsspørsmål er å inspirere til å fortelle en relevant hendelse til temaet. Dette ble viktig i utformingen av intervjuguiden og i selve intervjuet, og gjorde at intervjuet mitt ble mer allsidig og rettet seg mot problemstillingen.

3.4 Utvalg av informanter

I mitt valg av informanter har jeg valgt å intervju barnehagelærere. Min problemstilling dreier seg om barnehagelæreren og hvilke erfaringer de har med å møte barns utforskning av egen seksualitet, derfor var det mest naturlig i mitt forskningsprosjekt å velge dem.

I utvalget av informanter er det viktig å tenke på hva man ønsker å vite noe om. Det er to ulike måter å velge ut fra; strategisk valg og tilfeldig valg. Strategisk valg er å velge personer man tenker har den kunnskapen man er ute etter og tilfeldig valg er for eksempel å velge ut informanter gjennom loddtrekning (Dalland, 2022, s.79).

Jeg har ifølge Dalland (2022) benyttet meg av et strategisk valg og valgt det som han beskriver som personer som man mener har bestemte kunnskaper eller erfaringer (Dalland, 2022, s.79). Jeg hadde litt kjentskap til informantene fra før av og viste at de hadde mange års erfaring fra barnehagen. Jeg var ute etter noen som har jobbet i feltet lenge av den grunn at jeg tenkte det var større sjans å få høre om erfaringer og møter de har hatt med barns seksuelle undring, sammenlignet med hvis jeg hadde valgt en fersk og nyutdannet barnehagelærer.

Jeg tok kontakt med informantene selv gjennom e-post og fortalte at jeg skulle skrive bacheloroppgave om barns seksualitet og om de ønsket å stille til intervju. Begge informantene svarte ja. Jeg opplyste de om at intervjuet var frivillig, at de ville være anonyme og at det var lov å trekke seg uansett tidspunkt. Vi avtalte dag og tidspunkt og hvor intervjuet skulle finne sted. I forkant av intervjuet sendte jeg de en e-post med samtykkeinformasjon slik at de fikk lese igjennom og forberede seg om sine rettigheter før intervjuet. I tillegg hadde jeg valgt å bruke lydopptak under intervjuet. Dette måtte jeg også informere om ved forespørsmålet om å stille til intervju. Jeg opplyste om at det var kun jeg som hadde tilgang til lydopptaket og at det ville bli slettet ved forskningsprosjektets slutt. Informantene består av to barnehagelærere hvor begge har lang ansiennitet i barnehagen. Begge informantene er

utdannet barnehagelærere og har erfaring med Begge informantene har over 15 års erfaring i barnehage og er mellom 45-60 år. For å opprettholde anonymiteten til informantene vil jeg ikke gå inn i flere detaljer om dem. Jeg referer til dem som Siri og Mari.

3.5 Gjennomføring av intervju

Når begge informanter hadde vist interesse for å stille til intervju avtalte vi som sagt tidspunkt og sted for intervjuet og møttes i barnehagen for å gjennomføre intervjuet. Jeg hadde på forhånd sendt samtykkeskjema på e-post men valgte også å skrive det ut og ta det med til intervjuet. Begge informantene hadde lest igjennom skjemaet på forhånd og signerte med på det medbrakte skjemaet mitt. Jeg informerte igjen om at jeg skulle opprettholde anonymiteten deres, at det var lov å trekke seg uansett tidspunkt og at lydopptak ville bli slettet. I møte med informanten sikret jeg med at informasjonen er forstått og fikk bekreftet dette med vedkommens underskrift. I lys av teorien til Dalland (2022) kan vi si at det er viktig at informanten er mest mulig informert slik at de virkelig forstår hva det innebærer å delta i forskningsprosjektet. Dette kaller han et informert samtykke (Dalland, 2022, s. 82).

Før vi startet snakket vi litt om barnehagen og informantens utdannings- og arbeids bakgrunn samt arbeidsoppgaver. Jeg fortalte litt om hvem jeg var, hvor jeg studerte og om bakgrunnen for valg av tema til bacheloroppgaven. I tillegg beskrev jeg hva oppgaven min skulle inneholde og hva problemstillingen min var. Jeg sa til begge informantene at jeg ønsket å notere samtidig som de svarte i tillegg til å ha lydopptak. Jeg endte opp med å ikke notere noe fordi søkelyset på samtalen ble så stort. Ved å bruke lydopptak slapp jeg egentlig å tenke på å notere og dermed hadde jeg fokus på hva informanten fortalte. Jeg opplevde at samtalen ble veldig god og at spørsmålene og temaet ble godt besvart. Likeså opplevde jeg at samtalen fikk mer flyt når jeg slapp å fokusere på å notere. Like så var jeg før intervjuet opptatt av å følge intervjuguiden slavisk, men innså fort at det ikke var gunstig for samtalen. Jeg valgte heller å bruke intervjuguiden aktivt under hele intervjuet, og samtidig stille spørsmål som va relevant for samtalen nå og da. På slutten av intervjuet kunne jeg da se igjennom intervjuguiden for å se om det var noe jeg hadde glømt å spørre om eller om det var noen oppfølgingsspørsmål til svarene av hovedspørsmålene. Under begge intervjuene satt vi inne på barnehagens

personalrom. Vi satt rett ovenfor hverandre slik at jeg kunne observere både kroppsspråk og ansiktsuttrykk. Ifølge Dalland (2022) er kontakten mellom intervjueren og intervjuobjektet helt grunnleggende for utviklingen av intervjuet. Å lytte, se og følge med på kroppsspråk er viktige faktorer under et intervju. Dette følte jeg at jeg fikk mye større mulighet for siden jeg brukte lydopptak. Ved lydopptak har du friere hender og har muligheten for å tolke kroppsspråk, ansiktsuttrykk og antyde tolkninger mer enn man har når man må notere ned hele intervjuet. Da kan man fort miste oversikten og muligheten til å tolke underveis (Dalland, 2022, s.91). Begge intervjuene pågikk i ca. en time. På den tiden fikk informanten utdype sine erfaringer, refleksjoner og praksis basert på spørsmålene.

3.6 Metodekritikk

I lys av Bergsland og Jæger (2016) teori er metodekritikk evnen til å være kritisk til hvordan måten man fremstår på kan påvirke innhenting av materiale (Bergsland og Jæger, 2016, s.80). I innhenting av datamaterialer mener de at om man har kjennskap til informantene fra før, kan det påvirke resultatet av intervjuet. Gjennom å benytte meg av lydopptak fikk jeg på alle temaer på opptak og gikk dermed ikke glipp av sentrale temaer. Dette styrker reliabiliteten for forskningsoppgaven. Derimot er det ikke gitt at jeg har fått med meg alle sentrale temaer informantene har tatt opp. Bruk av lydopptak fanger derimot ikke det som blir sagt med et smil eller tårer i øynene, det må man observere under samtalen og notere seg (Dalland, 2022, s.91). Hvorvidt oppgaven er pålitelig eller reliabilitet avhenger om datainnsamlingen er gjort på en troverdig måte. Det vil avhenge av forskerens innsamlingsstrategi, og hvordan datamaterialet tas i bruk og hvordan det analyseres, vurderes og konkluderes (Dalland, 2022, s.57). I hvilken grad innhentingsprosessen er pålitelig avhenger av hvor godt vi er i stand til å gjøre rede for de valgene vi har gjort i prosessen og hvilken betydning de har hatt for resultatet.

Forskerens bakgrunn kan påvirke arbeidet gjennom for eksempel ved hvordan forskeren er som person. Resultatet av et intervju eller en observasjon avhenger av øynene som ser eller ørene som hører (Dalland, 2022, s. 60). Ifølge Thagaard (2018) kan det faktisk at jeg kjente til informantene fra før av ha en innvirkning på tolkningene mine av de svar man får (Dalland, 2020, s. 190). I vurdering av forskningens validitet er det essensielt å se nærmere på hvordan dataene ble samlet inn og om de faktisk representerer problemstillingen på en adekvat måte. Validitetens kvalitet er også knyttet til tolkningen av dataene og hvorvidt den forståelsen som

forskningsprosessen leder til, kan støttes av eksisterende forskning (Bergsland og Jæger, 2014, s.80). Jeg sendte ikke intervjuguiden eller annen detaljert informasjon på forhånd, kun tema og problemstilling. Slik fikk de et lite innblikk av forskningsprosjektet. Selv om jeg ikke er sikker, mener jeg at denne tilnærmingen ikke nødvendigvis har påvirket selve datainnsamlingen.

3.7 Ethiske retningslinjer

Kvale og Brinkmann (2019) fremhever fire sentrale områder innenfor de etiske retningslinjene for forskning, der informert samtykke er ett av dem. Dette innebærer at informantene blir presentert for temaet og formålet med forskningsoppgaven før de gir sitt samtykke til å delta (Kvale og Brinkmann, 2019, s.104-108). Konfidensialitet, det andre området de fremhever, handler om hvordan innsamlet materiale brukes og hva som skjer med det etter forskningsoppgavens slutt. Konsekvenser er tredje området de fremhever. Dette omfatter potensielle skadevirkninger av intervjuet og risikoen informanten utsetter seg for ved å delta. Siste området som fremheves er forskerens rolle. Dette handler om hvordan forskeren påvirker kvaliteten og validiteten på funnene som gjøres.

I et forskningsprosjekt er man pliktig til å følge de etiske retningslinjene. Da er det viktig å gi informantene god nok informasjon i forkant av intervjuet slik at de kan velge om de ønsker å gi et frivillig samtykke. Et frivillig samtykke er når informanten forstår betydningen av å være frivillig og at informasjonen virkelig er forstått av informanten. må være på plass før innsamlingen av datamateriell kan starte (Dalland, 2020, s.174). For å ivareta rettighetene til informantene har jeg vært tydelig på at det var lov til å trekke seg så lenge studien pågår og at man ikke trenger å opplyse om grunn. Dette har jeg gjort både muntlig og skriftlig, og gjennom samtykkeskjema. Jeg har også opplyst om at innhenting av datamateriell gjennom lydopptak ville bli anonymisert og slettet ved studiets slutt. Jeg har i forskningsoppgaven min anonymisert materialet og valgt å kalle informantene for Siri og Mari, slik at ingen informasjon kan spores tilbake til dem eller barnehagene.

3.8 Analyse av datamateriell

Som utgangspunkt for analysen av datamateriell har jeg brukt noe Dalland (2022) kaller for tematisk bearbeidelse. Han definerer tematisk bearbeidelse slik: «Rent praktisk lager vi en liste over de temaene vi ønsker å belyse for å kunne svare på problemstillingen. Når vi har flere intervjuer, henter vi for hvert tema svar fra de enkelte intervjuene. ... En tematisk bearbeidning av flere intervjuer krever at vi har fulgt intervjuguiden og tatt opp de samme temaene med alle intervjupersonene» (Dalland, 2022, s.98).

Basert på Dallands (2022) definisjon har jeg utviklet en tilpasset tilnærming til analyse av de innsamlede materialene. Jeg har opprettet et dokument der alle funnene fra intervjuene er samlet. Hvert svar er forskjellig fargekodet slik at jeg har oversikt over hvilken informant som har gitt hvilke svar. Ved å bruke denne tilnærmingen gjør det det enklere for meg som analytiker å få en klar oversikt over dataene og å identifisere om flere informanter har gitt lignende svar. Ved å bruke denne metoden for analyse får jeg hvert enkelt informants svar presentert under hverandre. Dette gjør det enklere å oppdage gjentatte svar fra informantene. Ifølge Dalland (2022) har de ulike svarene ulik tygde og valør. Om samme type svar går igjen hos informantene kan dette styrke troverdigheten til svaret (Dalland, 2022, s.99).

I analysen av datamaterialet har jeg møtt på en rekke temaer som jeg vil trekke frem i lys av teori. De ulike temaene jeg vil gå inn på er pedagogens forståelse av barns seksualitet, hvordan de møter barns utforsking av egen seksualitet, holdninger blant personalet og utfordringer rundt å arbeide med barns seksualitet i barnehagen. Dette skal jeg presentere i kapittel 4 Presentasjon av funn og drøfting.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet vil jeg presentere og drøfte innhentet data fra mine informanter i lys av relevant teori. Presentasjonen vil inneholde en introduksjon av funnene sammen med drøftedelen. Informantene vil både bli direkte sitert, og jeg vil presentere den forståelsen jeg opplevde de hadde av tema. Jeg har delt kapittelet inn i tre forskjellige deler, pedagogens forståelse av barns seksualitet, pedagogens møte med barns utforsking av egen seksualitet og personalets holdninger i forhold til barns seksualitet.

4.1 Pedagogens forståelse av barns seksualitet

For å få innsikt og forståelse i mine informanternes kunnskap om temaet, stilte jeg spørsmålet «Hva legger du i begrepet barns seksuelle undring?». Siri svarte «Det spørres hva du legger i begrepet undring, men da tenker jeg på utforskning og nysgjerrighet. En slags indre motivert driv til å finne ut av noe». Det har vært utfordrende å finne en universell betydning for barns undring, og spesielt barns seksuelle undring. I tillegg opplever jeg også at det finnes svært mange forskjellige betydninger av undring. Amundsen (2013) beskriver undring som en emosjonell erfaring som gjør at mennesker vil ta fatt på forskningsprosjekter (Amundsen, 2013, s.17). Hun beskriver også undring som vitenskapens utgangspunkt, selve drivkraften til å ville vite. Mari svarte at hun forbinder barns seksuelle undring med kropp og følelser, eget initiativ, identitetsdannelse og utforskning. Skarpsno (2013) hevder at barnets personlighet, karakter og identitet skapes i relasjon med andre mennesker. Barnet vil møte mennesker som gir en bekreftelse på hvilket kjønn de oppfattes som og slik læres det til å bli det kvinnelige eller mannlige kjønn. Slik skapes følelsen av tilhørighet, kjønnstilhørighet (Skarpsno, 2020, s.35).

Mari forteller at hun opplever ofte barns seksuelle undring gjennom seksuelle leker og samtaler med voksne og barn. Hun mener at det er viktig å erkjenne at barn har en naturlig bekreftelse gjennom Albert Moll som hevdet at barn har en naturlig seksualitet som er medfødt (Skundberg, 2020, s.5). Mari påpeker også at hun syntes det er viktig å skape en atmosfære som er trygg, åpen og støttende, hvor barna kan stille spørsmål, føle seg akseptert og respektert. Og at dette er avgjørende for å fremme sunn seksuell utvikling og trivsel. I henhold til Hegge (2018) har barn rett til å få informasjon om kroppen sin. For at barn skal ha lyst til å ta vare på kroppen og behandle den på en god måte, må de få et positivt forhold til den. Dette kan gjøres gjennom å gi dem ulike ord og begreper for kroppen og å snakke om sansene og følelsene (Hegge, 2018, s. 128). Siri nevnte også til at hun tror at mange tenker på sin egne voksne seksualitet i møte med barns seksualitet. Dette er noe Skarpsno (2013) bekrefter, hun sier barns seksualitet ikke kan sammenlignes med den voksne seksualitet. Det som kjennetegner barns seksuelle aktivitet er at den er preget av nysgjerrighet og utforskning (Skarpsno, 2013, s.31).

Ved spørsmål om hvordan barns seksuelle undring kom til uttrykk i barnehagen svarte begge informantene at det som oftest kom til uttrykk under lek og gjennom spørsmål til de voksne.

Siri svarte at barns seksuelle lek innebærer avkledning og utforsking av hverandres kropper, og nysgjerrighet til eget og andres underliv. Hun sier videre at de seksuelle lekene starter tidlig hos flere og at de observerer at barna gnir seg inn til lekeapparater. Siri forteller også at noen barn driver med selvstimulering ved matbordet og at noen ikke ønsker å være med på aktiviteter fordi de skal onanere. Hun sier at de ser an situasjonen når de skal prate med barna, ved å ikke bryte inn og si at «det er ikke lov» eller «stopp med det der». Slik skaper man frykt, og de andre barna vil bli nysgjerrige og opptatt av hva vedkommende gjorde. Dette kan vi se i lys av teorien til Friis (2019), hvor hun påpeker at hvis barns seksuelle leker blir møtt med forbud vil barna føle at det er skamfullt å føle glede og spenning ved seksuelle leker (Friis, 2019, s.40). Barn er avhengige av positive reaksjoner og aksept fra de voksne når det gjelder seksuelle leker, slik kan også leken være med på å bli normalisert. Siri sier at vi prater heller med barnet om at det er deilig å gjøre det, men at det er noe vi kan gjøre når vi er alene. I tillegg påpeker hun at i møte med barns seksuelle leker må de voksne vite hvor grensen går. Ingen barn skal være med på leken om de ikke vil, og ser man et barn som er ufrivillig med må man ta barnet ut av leken. Både Siri og Mari påpeker at personalet i barnehagen må ha en viss kunnskap for å møte barns seksuelle leker og utforsking av egen seksualitet. Mari legger til at:

«Det er viktig med god kunnskap rundt barns seksualitet, vi jobber aktivt med det her i barnehagen og nå skal vi snart ha temaarbeid».

Informantene fikk også spørsmål om hvordan de møter barns undring og hvordan de legger til rette for det i barnehagen. Som nevnt over svarte Mari at hun syntes det er viktig å skape en atmosfære som er trygg og åpen, hvor barna kan stille spørsmål. Hun påpeker også at man må ta barns undring på alvor og få øye på den slik at man kan ivareta barnet så godt som mulig. Det nysgjerrighet og utforsker sin egen kropp og følelser som en del av utviklingen. Dette kan bety å ha samtaler med barna, svare på deres spørsmål og bli en del av deres undringsprosesser. Når det kommer til seksualiteten kan det være utfordrende å møte undringen siden temaet kan være vanskelig. Men jeg prøver så godt jeg kan forteller Mari. At barna får undre seg er et av kravene fra Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, den presiserer at personalet skal utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utforskende samtaler (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.21). Amundsen peker på at barns undring har en sammenheng med dannelse og medvirkning, hvor undringen er grunnlaget for selve

læringsprosessen (Amundsen, 2013, s.95). Siri mener at undringen skjer hele tiden i barnehagen. Det kan være i form av spørsmål, kroppsspråk eller et blikk. Noen av barna undrer seg alene og ønsker nødvendigvis ikke et fasitsvar mens andre ønsker å få et svar. Hun forteller at hun ofte ser at undringen går over til direkte utforsking, og også når vi snakker om seksualitet. Barna stiller ofte spørsmål rundt kropp og seksualitet og vi snakker om det i plenum. Det kommer ofte spørsmål om hvordan barn blir til og hvor de kommer ut. Hun sier at hun opplever undringen som «å lære i et fellesskap». Siri mener at hun møter undringen på en utforskende måte slik at det motiverer til et utforskende og utviklende læringsmiljø. Barna lærer mye av selve undringsprosessen. De lærer selvstendig tenkning, danning og får oppleve et fellesskap med et trygt miljø hvor de kan tørre å dele sine egne tanker og teorier. De får oppleve å medvirke. De kan få stille seg kritisk, hvor læringsprosessen er en del av å lære seg hva det vil si å være et menneske (Broström og Frøkjær, 2020, s.49).

Det kan virke som at både Siri og Mari er opptatt av kunnskap rundt barns seksuelle undring og å ha fokus på kropp og seksualitet gjennom hele barnehageåret. Det finnes ingen spesifikke føringer på hva personalet i barnehagen skal gjøre når det kommer til arbeid rundt barns seksualitet, for ordet «seksualitet» er ikke nevnt en gang i Rammeplanen (2017). Likevel kan man tolke ordet «seksualitet» flere steder for eksempel under de ulike fagområdene. Rammeplanen (2017) presiserer «*Personalet skal bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til rette til å bestemme over egen kropp, og respekt for andres grenser*» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 32). Videre står det «*Blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen*» og «*bli trygge på egen kropp, få en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser*» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.49-50). Rammeplanen viser derimot ikke en spesifikk føring eller beskrivelse av hvordan barnehagen skal jobbe direkte rette mot seksualitet. Dermed blir det opp til barnehagen og pedagogen selv å avgjøre hvordan de skal jobbe med temaet. Både Siri og Mari fortalte at barnehagene deres jobbet aktivt med barns seksualitet gjennom å ha diskutere og reflektere på møter, i pauser og generelt gjennom barnehagedagen. Siri påpekte at «Vi er flinke på å reflektere sammen hele personalgruppa rundt barns seksualitet, og snakket om det senest denne morgenen». Mari sa også at hun føler at de er flinke til å reflektere over ulike perspektiver og verdier i personalgruppen, og at de bruker hverandre hvis de trenger veiledning og andre perspektiver. Hun opplever ofte at kollegaer kommer bort til henne for råd og veiledning. Og fortalte om en gang hvor en kollega kom til henne for å høre om det hun gjorde i en situasjon i møte med

barns seksuelle lek var feil eller om noe kunne vært gjort annerledes. Mari forklarte at hun opplever at de fleste har gode holdninger, men at noen blir usikre og ubekvemme i møte med barns seksualitet.

I begge barnehagene skulle de i gang med et temaarbeid om barns seksualitet. De skulle i gang med et prosjekt av Sortland Kommune, kalt «Æ e mæ». Dette er et tiltak for å forebygge vold og seksuelle overgrep. Tiltaket er rettet til barn i barnehage, barn i skolealder, personalet i barnehage og skole, og til og med russ og foreldre. Å gjennomføre dette tiltaket i barnehagen blir jobben til de ansatte å arbeide med dette gjennom samtaler med barna. I tillegg er formålet å heve kompetansen til de ansatte i barnehagen. «Æ e mæ» skal sikre barna kompetanse om egen og andre kropp, følelser, grenser og seksualitet. I jobben mot målene skal vennskap, livsmestring og helse være midtpunktet, da disse områdene er fundamentale for å skape et godt læringsmiljø i barnehagen. Tiltaket inneholder temaplaner for hver aldersgruppe som består av aktiviteter, rim, regler og ressurser (Sortland kommune, 2018). Siri fortalte at de skulle i gang med dette tiltaket fortløpende og at dette skulle gjennomføres i samlingsstund. Da skulle det alltid være de to samme voksne som skulle ha samlingsstunden gjennom hele temaarbeidet. Dette var for å kunne få øye på barns utsagn og for at de voksne kunne observere og være til stede om det skulle oppstå noen historier i ettertid.

Ifølge Friis (2019) kommer ikke tema om barns seksualitet og seksuelle leker opp på dagsorden før det har blitt en bekymring eller oppleves som et problem. Det kan være ved at et barn onanere eller leker mange seksuelle leker. Det er ikke nødvendigvis slik at det er et problem eller at barnet blir utsatt for overgrep, så lenge man ser at leken er fylt av glede (Friis, 2019, s.37). Friis (2019) mener også at mange barnehager unngår å fokusere på barns seksualitet gjennom temaarbeid og lignende. Dette gjør at mange barnehagelærere blir usikre på hvordan de skal møte barns seksuelle leker. Dermed vil hver enkelt ansatt møte leken ut fra egne holdninger og meninger som de har fra før. En årsak til dette kan være at personalet ikke har hatt tilstrekkelig nok kunnskap om hvordan de skal håndtere og akseptere denne typen lek. Derfor er det viktig å ha barns seksualitet på dagsorden slik at man sammen i barnehagen kan bli enig om en felles holdning og handlingsmønster i møte med den seksuelle leken. Når det gjelder å ha barns seksualitet på dagsorden mener Skarpsno (2013) at temaet bør være i fokus minst en gang i året. Da skal personalet reflektere og drøfte hvordan de på best mulig måte

kan jobbe med temaet i barnehagen (Skarpsno, 2013, s.61). Begge informanter uttalte at temaet ble tatt opp på avdelingsmøter og generelt igjennom barnehagedagen om noe trengtes å reflekteres rundt. Dermed kan vi si at ut fra Friis (2019) sitt perspektiv stemmer ikke det overens med praksisen til begge informantene. Derimot kan vi heller trekke en linje mot Skarpsno (2013) sin anbefaling om å ha tema i fokus minst en gang årlig. Når man setter det på agendaen slik barnehagen til begge informantene gjør, får alle en felles forståelse og blir bevisste over sine egne holdninger angående temaet.

4.2 Pedagogens møte med barns utforsking av egen seksualitet

Informantene fikk spørsmål om hvilke erfaringer de har med å møte barns utforsking av egen seksualitet. Både Siri og Mari trakk frem at de har erfaring med barns utforsking av egen seksualitet gjennom barns seksuelle leker. De begge forteller at barns seksualitet kommer til uttrykk i form av seksuell lek slik som onanering, rollelek med utprøvelse av ulike kjønn og familieroller og doktorleker. Siri forteller at hun syntes det er viktig å være anerkjennende og aksepterende i møte med barns utforsking av egen seksualitet. Dette kan vi se på i lys av teorien til Friis (2019) som påpeker at barna trenger å bli møtt av med aksept av voksne (s.40). Siri trekker frem at i møte med barns utforsking har man en holdning som viser barnet hvor det er greit at vi undersøker kroppen. Her kan vi se at hun trekker paralleller med barnehagens verdigrunnlag som omhandler at barna skal ivareta barns behov for omsorg og lek, danning og læring (Rammeplan for barnehagen, Kunnskapsdepartementet, 2017, s.10). Både Siri og Mari trekker frem begrepet grensesetting i møte med barns utforsking av egen seksualitet. Barna skal lære å sette grenser for seg selv og respektere andres grenser, dette må de få veiledning i av en voksen. Skarpsno (2013) hevder at leken er en arena for barn til å tilegne seg sosiale ferdigheter som selvkontroll, grensesetting, respekt og empati. De egenskaper som barna utvikler gjennom lek og lek med seksuell karakter, er viktig i utvikling mot en sunn voksen seksualitet (Skarpsno, 2013, s.43).

Mari fortalte om en gang hun stoppet en lek av seksuelt tema. Det skjedde i det første året hun jobbet som barnehagelærer. Barnehagen hun jobbet i hadde ikke snakket om barns seksualitet på personalmøter, hadde ingen temaarbeid eller felles holdninger og handlingsmønster for hvordan de skulle møte barns seksualitet. I møte med en lek mellom en gutt og en jente som utforsket hverandres tisser ble Mari så overasket og usikker at hun ba barna om å kle på seg og avsluttet dermed leken. I dag sier hun at hun skjønner at hun påførte barna skam ved å leke den typen lek og at hun har jobbet med egen usikkerhet. Mari sier «Jeg ble bare så usikker på hva som er innafor og ikke». Dette kan vi se på i lys av Skarpsno (2013) sitt lekperspektiv. Hun påpeker at barna skal få leke og utforske leker med seksuelt tema uten at voksne avbryter eller stopper leken. Barna skal ha muligheten og rett på privatliv i barnehagen og det bør tilrettelegges for fysiske rom til utforsking og lek for barna (s.62). Barna skal også få den tiden de trenger til å leke uforstyrret av voksne. Langfeldt (2000) hevder at det er meget viktig at barn får leke uforstyrret i de seksuelle lekene i den hensikt at disse lekene er sårbare (s.68). Det vil noen ganger være nødvendig å avslutte leken om man ser at leken har gått for langt og at noen av barnas grenser blir overskridt. Da kan det være hensiktsmessig å avslutte leken for så og snakke sammen med barna om egne grenser og andres grenser. Mari forteller at i dag avbryter eller forstyrrer hun ingen seksuelle leker eller utforsking. Hun er mer trygg i voksenrollen sin nå og møter barnas seksuelle utforsking med anerkjennelse. Like så forteller hun at hun er opptatt av å være åpen og å gi barna lov til å snakke om seksualitet. De egenskapene som Mari er opptatt av har en sammenheng med Skarpsno (2013) sin skisse over retningslinjer for barnehagen. Disse er et utgangspunkt for hvordan barnehagen kan jobbe med seksualitet for å forebygge overgrep, og hvilke mål som skal oppnås (s.65).

Retningslinjer for barnehagepersonalet inneholder lover og rettigheter fra blant annet FNs menneskerettigheter. FNs barnekonvensjon punkt 16 står det «1. Ingen barn skal utsettes for virkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme» (Skarpsno, 2013, s.64). Dette peker på at barna har rett til eget privatliv uten at voksne skal blande seg inn. Langfeldt (2000) viser også et perspektiv om at barn behøver tid og rom til lek av seksuell karakter. De trenger privatliv i sin utforsking og at voksne ikke observerer dem over lang tid for det kan påvirke barna negativt. Om barna blir observert for lenge vil barna selv kjenne at deres egne handlinger er feil og forbudt, og det kan føles som at de blir forhindret i sin utforsking. Når vi ser på FNs barnekonvensjon og Langfeldts (2000) sitt perspektiv kan vi se

at barnehagelæreren skal ivareta barns behov for lek, utforsking og samtidig respektere barnets privatliv.

Siri forteller at etter mange års erfaring i barnehagen har hun mer kunnskap og trygghet i seg for å møte barns seksualitet. Hun sier at de har gode og felles holdninger for hvordan de skal møte barnas utforsking av egen seksualitet.

Siri påpeker at:

«Jeg prøver å ta barna på alvor og møte deres seksuelle utforsking med respekt og anerkjennelse. Det kan være utfordrende noen ganger, men jeg prøver å være mest mulig naturlig og trygg. I tillegg tror jeg det viktigste er å ha en god relasjon til barnet».

Videre forteller hun at det er viktig å ikke skape negativ oppmerksomhet rundt barnets seksuelle leker for eksempel ved onanering. Siri forteller at de ofte opplever at barn onanerer mye og at det kan gå ut over lysten til å gjøre andre aktiviteter. Da prøver de så godt de kan å veilede uten å rette så mye fokus på handlingen, men heller fortelle at det er lov å onanere, men helst når man er alene. Jeg tolker ut fra dette at Siri mener at om barna møtes med usikkerhet blir de selv usikre. Dette vil jeg trekke linjer til Skarpsno (2013) som sier akkurat dette, og at om barna møtes med forbud kan det påføre dem skamfølelse og straffskyld (s. 64). Siri opplever at barna føler mye glede og spenning i den seksuelle leken. Om barna får erfaring med at voksne aksepterer leken, vil de unngå å føle på skam når de føler på spenningen ved å leke seksuelle leker (Friis, 2019, s.40).

Ved spørsmål om de snakker med foreldre om barns seksualitet svarer Mari at det skjer kun ved anledninger som oppleves som en utfordring eller et problem. Derimot forteller hun at de har et tett samarbeid med foreldre og opplever relasjonen som gjensidig. Mari forteller at hun aldri har opplev et dårlig foreldresamarbeid, til og med i de situasjonene hvor hun har måtte meldt inn bekymringsmelding til barnevernet. «Jeg har vært med i en sak hvor foreldrene ble

fratatt omsorg for barnet på grunn av overgrep, men selv da var foreldrene forståelsesfulle og jeg opplevde ikke å få kjeft eller skyld» forteller hun.

Siri svarer at de har et godt samarbeid med foreldre. Hun forteller at hun ikke opplever noe forskjell på samarbeidet mellom ulike kulturer og religioner. Foreldrene reagere som regel likt i møte med barns seksualitet. Dette kan vi se på Friis (2019) sine egne erfaringer, hvor hun forteller at hun opplever at familier er opptatte av å gi barna sine den beste kunnskapen om kropp og seksualitet, og at de også er like usikre (s.43). Siri forteller at i foreldresamtaler kan de ta opp med foreldre at barnet deres har begynt å onanere i barnehagen og at det er helt naturlig. Mange av foreldrene reagere med å bli flau og usikker, du kan se at mange syntes det er ubehagelig forteller hun. Siri mener det kan være fordi at voksne tenker på sin egen seksualitet i møte med barns seksualitet. Derimot vet vi at barn ikke har sex på samme måte som voksne, barns seksualitet er preget av lek og utforskning. I følge Friis (2019) vil foreldresamarbeidet bli lettere hvis barnehagen informerer foreldre om barns seksualitet. Det bør kommuniseres hvilke begreper de bruker om kjønnsorganer i barnehagen og hvordan barnehagen handler i møte med den seksuelle leken (s.43). Om dette gjennomføres vil foreldrene forstå at arbeidet med barns seksualitet er for forebygging av overgrep. Likeså vil foreldrene kjenne seg tryggere for at barnet deres lærer egne og andres grenser, og at barnet lærer å si ifra til en voksen. Det kan virke som at Siri har god erfaring med samarbeid med foreldre og anser det som viktig også i arbeidet med barns seksualitet. Skarpsno (2013) belyser at det er viktig å tilrettelegge for at foreldrenes perspektiver blir ivaretatt i barnehagen. Hun peker på viktigheten av å skape en dialog som er gjensidig hvor foreldrene får uttrykke sitt syn og meninger. I møte med foreldre er anerkjennelse like viktig som i samspillet med barna (s.66)..

4.3 utfordringer med å arbeide med seksualitet

Siri og Mari viser begge til god kunnskap om barns seksualitet og har gode erfaringer med barns utforskning av egen seksualitet. Begge belyser viktigheten av temaet og hvordan de jobber med seksualitet i barnehagen gjennom temaarbeid, foreldresamarbeid og personalmøter. Jeg stilte spørsmål om de opplevde noen utfordringer i arbeidet med barns seksualitet. Mari svarte at utfordringene var å vite hvordan man skulle handle i møte med

barns seksuelle leker. Slik som hun tidligere har erfart er det lett å bli «tatt på senga» av leken og så stoppe den. Hun sier at personalet vil alltid ha ulike holdninger fordi vi er ulike mennesker, men det gjelder å finne felles holdninger og bli klare over et felles handlingsmønster. Hun forteller også at alle i personalgruppa er vokst opp forskjellig og alle har ulikt forhold til seksualitet dermed ulike reaksjoner. Vi kan trekke linjer med Wiede Aasland (2015) som sier at i noen tilfeller har personen vokst opp i et miljø hvor seksualitet har vært skambelagt og sett på som en synd (s.78). Dette må tas i betraktning når det kommer til ulike reaksjoner og handlinger i møte med barns seksuelle utforskning. Likevel viser informantene erfaringer som tyder på at de fleste møter barn på en god måte, men at det er usikkerheten som gir utfordringer.

Siri påpeker at hun ikke opplever ulike holdninger i personalgruppa. De har et godt samarbeid og snakker ofte om seksualitet, barns seksuelle leker og jobber med temaarbeid. På avdelingen har de opparbeidet seg en felles holdning og en felles forståelse av hvordan de skal handle i møte med seksualiteten. Hun forteller at de jobber med seksualitet for å forebygge overgrep og for at barna skal få et sunt forhold til egen seksualitet. Strategi for seksuell helse (Helse og omsorgsdepartementet, referert i Friis, 2019 s.36), beskriver en mestringskompetanse som innebærer at barn tidlig får kunnskap om seksualitet. Hvis man venter til barna er i skolealder vil temaet seksualitet blitt privat og dermed vanskelig å snakke om. Om barna får erfaring og kunnskap med begreper rundt kropp og seksualitet vil de ha lettere for å kunne fortelle om overgrep, og de vil være bedre rustet for å sette grenser for seg selv (Friis, 2019, s.36). Siri forteller at det hun syntes er utfordrende med å jobbe med barns seksualitet er at hun føler at vi legger så mye ansvar på barnet. Med det må jeg spørre hva hun mener. «Jo, vi lærer barna å sette grenser for seg selv og å si ifra hvis noen gjør noe vondt mot dem, når det egentlig er jeg som skal passe på at det ikke skjer» forteller Siri. Hun gir uttrykk for at vi legger mye press og ansvar over på barnet. Dette var et nytt perspektiv for meg og en måte jeg aldri har tenkt på. Likevel kan jeg forstå hva hun mener. Ut fra det hun forteller tolker jeg det som at hun har en frykt for at noe skal skje på «hennes vakt», og at det forventes at barnet skal si ifra. Siri legger til at hun har i alle år vært redd for at hun ikke har oppdaget overgrep mot et barn og at det barnet skulle kommet i ettertid og spørre «hvorfør gjorde du ikke noe?».

Ut fra Siri sitt perspektiv finner jeg ingen teori å trekke linjer mot, men det kan fortsatt forstås som en personlig utfordring i arbeid med barns seksualitet. Derimot viser informanten viktigheten rundt arbeidet og hva hun og personalet vektlegger. Ved å jobbe med seksualitet i

barnehagen og gi barna lov til å snakke om kropp og seksualitet kan man være med på å gjøre det litt lettere å fortelle om overgrep. Det er lettere for voksne å begå overgrep mot barn dersom seksualitet er tabu og skambelagt (Friis, 2019, s.36). Overgriperne påfører barnet en følelse av skam og skyld, og truer barnet til å ikke fortelle om overgrepet. De er avhengige av skam og tabuer for å gjennomføre overgrepene. En studie viser at det tar ca. 17,2 år før man forteller om et overgrep, og at det da er vanskelig å formidle hva de har vært utsatt for fordi de mangler begreper. Dermed kan vi se at å la barna snakke om seksualitet i hjemmet og barnehagen er viktig for deres mulighet til å erverve seg kunnskap om kropp, følelser, seksualitet og har fått begreper som omhandler dette (Friis, 2019, s.36).

5.0 Avslutning

Gjennom arbeidet med bacheloroppgaven har jeg fått en større innsikt og kunnskap om hvordan man skal legge til rette for barns seksuelle undring, og hvordan man skal møte barnas seksuelle utforsking. Jeg har også fått bredere innsikt i hvordan jeg ikke skal møte den seksuelle utforskingen, og hva som kan føre til skam og tabuisering. Med utgangspunkt i problemstillingen: **Hvilken forståelse har barnehagelæreren om barns seksuelle undring, og hvilke erfaringer har de med å møte barns utforsking av egen seksualitet?»** har jeg intervjuet to barnehagelærere. Jeg har forklart denne prosessen gjennom forklaring av den valgte forskningsmetoden og videre har jeg drøftet problemstillingen i lys av relevant teori og i tillegg tolket det innhentede materiale. Med utgangspunkt i at det innhentede materiale kan løftes opp mot relevant teori, vil jeg påstå at problemstillingen er besvart.

For at barnehagelæreren skal møte barns seksuelle undring og utforsking av egen seksualitet på en god måte, må man ha forståelsen og kunnskapen av viktigheten av at barn lærer gjennom undringsprosesser og utforsking. I innhenting av erfaringer fra informantene kan vi se at de har innsikt i teori og har ulike perspektiver på temaet. Begrep som seksuell lek, nysgjerrighet, utforsking og grensesetting gikk igjen hos informantene. Jeg tolker det på informantene som at de begge vet den positive betydningen av at barna får leke seksuelle leker. Leken er et fristed og gjennom den tilegner barna seg viktige ferdigheter som har stor betydning når de skal utvikle sosial kompetanse (Skarpsno, 2013, s.42). Egenskapene barna erverver i den seksuelle leken er viktig på veien mot en sunn voksen seksualitet. Det blir også

Videre blir det presentert temaarbeid som er under oppstart. Begge informantene viser til gode holdninger både i seg selv og i personalgruppen. Det kom frem at de var trygge i sin voksenrolle, men at noen ganger kunne det være utfordrende som i følge teorien er helt normalt. Ut fra min tolkning virket det som at de har gode erfaringer med å møte barns utforskning av egen seksualitet, men at de nok ønsker en kompetanseheving i barnehagene. Likevel kommer det frem at de har fokus på holdninger rundt barns seksualitet noe som gir gode forutsetninger for å jobbe med temaet i barnehagen. Her vil jeg trekke frem Rammeplanen for barnehagen- innhold og oppgaver (2017), som ikke gir noen direkte føringer på hvordan barnehagen skal jobbe med seksualitet. Den viser til at *“barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser”*, videre står det *“... blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen”* og *“... bli trygge på egen kropp, få en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser”* (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 49-50). Ordet seksualitet er ikke nevnt, men kan likevel forstås ut fra fagområdene. Derimot uten direkte føringer til barnehagens arbeid med seksualitet, vil det bli opp til den enkelte barnehagelæreren å bestemme hvordan de skal tolke beskrivelsen av rammeplanen.

6.0 Litteraturliste

- Aasland, M. W. (2015). *Barna og seksualiteten*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Aasland, M. W. (2020). *Barna og seksualiteten*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Amundsen, M. H. (2013). *Barns undring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Broström, S. & Frøkjær, T. (2020). *Naturvitenskap, bærekraft og matematisk oppmerksomhet: om undring, eksperimentering og fordypelse hos barn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2022). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Friis, P. (2019). *Barns seksuelle leker. Hvordan forstå og arbeide med barns seksualitet i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Hegge, B. (2018). *Med hjerte for seksualiteten - veiledning til sunn seksuell helse hos barn og unge*. Hertevig Forlag.
- Kimerud, A. T. (2011). Konstruksjoner om barns seksualitet. I A. M. Otterstad, & J. Rhedding- Jones, *Barnehagepedagogiske diskurser* (ss. 172-183). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Langfeldt, T. (2000). *Barns seksualitet*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. (2017). Oslo: Pedlex.
- Skarpsno, H. E. (2013). *Barn og seksualitet*. Oslo: Sebu Forlag.
- Skundberg, Ø. (2020, januar 27). Hvordan forstå barns aldersnormale seksualitet i barnehagen? *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, s.13.

Sortland kommune. (2018). *Æ e mæ i barnehage*. Hentet april 25, 2024 fra Æ e mæ:

<https://aemae.no/barnehage/>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vildalen, S. (2014). *Seksualitetens betydning for utvikling og relasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

7.0 Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Intervjuguide

Hvilken forståelse har barnehagelæreren om barns seksuelle undring, og hvilke erfaringer har de med å møte barns utforsking av egen seksualitet?

- Hvilken forståelse har du av barns seksuelle undring?
- Hvordan legger dere til rette for undring i barnehagen?
- Hvilke holdninger har dere i barnehagen rundt barns seksualitet?
- Opplever du ulike holdninger til barns seksualitet blant de ansatte i barnehagen? Hvis ja, på hvilken måte?
- Har du snakket noe om barns seksuelle undring sammen med medarbeidere i barnehagen?
- Hvilke erfaringer har du med å møte barns utforskning av egen seksualitet?
- Er det noe innenfor barns seksualitet som dere synes er utfordrende å jobbe med? Hvorfor?
- Er det noe mer eller annet du tenker kan være viktig å si for å belyse de temaene vi har snakket om?

Med vennlig hilsen *studentens navn*

7.2 Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet «Barns seksualitet»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å *finne ut hvilken forståelse barnehagelæreren har om barns seksuelle undring*. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målet med prosjektet er å finne ut av hvilken forståelse og erfaringer barnehagelæreren har om barns seksuelle undring. Hvilke forståelse har de og hvilke erfaringer har de gjort seg. Jeg skal i bacheloroppgaven min ta for meg hva barns seksualitet er, hvordan det jobbes med i barnehagene, hvilke holdninger personalet har om temaet og hvordan arbeid med seksualitet kan være med på å forebygge og avdekke seksuelle overgrep.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Ønsker å intervju barnehagelærere i alle aldre og fra forskjellige barnehager. Utvalget er tilfeldig.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg vil støtte oppgaven i bruk av kvalitativ metode herunder intervju. Opplysninger som samles inn vil anonymiseres og vil kun lagres hos meg og den aktuelle forskningsinstitusjonen og slettes ved prosjektets slutt. Jeg vil under intervjuet notere og ta lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun jeg og lærere ved behandlingsansvarlig institusjon som oppbevarer og har tilgang til dine opplysninger. Slik at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene dine, vil jeg erstatte de med en kode/ bokstav og lagre de separat fra øvrige data. Du som deltaker vil ikke kunne kjennes igjen i oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes når oppgaven blir levert inn, 26.april 2024. Etter prosjektslutt vil datamaterialet anonymiseres og slettes. Det vil ikke bli brukt for videre forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Behandlingsansvarlig institusjon Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning. Prosjektansvarlig: Ina Aarstein Ellingsen
Veileder: Tormod Murud-Riser

Vårt personvernombud: Tomas Christensen, personvern ombud, DMMH.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanningen. Student/ Ina Aarstein Ellingsen
(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Barns seksuelle undring*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.3 Kvittering fra SIKT

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering av behandling av personopplysninger

Skriv ut 09.02.2024

Referansenummer 177361	Vurderingstype Automatisk	Dato 09.02.2024
----------------------------------	-------------------------------------	---------------------------

Tittel
Bacheloroppgave i barnehagelærerutdanningen

Behandlingsansvarlig institusjon
Dronning Mauds Minne – Høgskole for barnehagelærerutdanning / Seksjon for natur og miljølære

Prosjektansvarlig
Ina Aarstein Ellingsen

Student
Ina Aarstein Ellingsen

Prosjektperiode
08.02.2024 - 26.04.2024

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

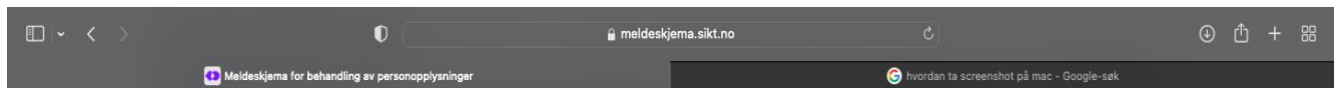
Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 26.04.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering
Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger

Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

